

บทบาทการฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร)

THE ROLE OF PHU THAI KALASIN DANCE IN THE PHRAYA CHAI SUNTHON'S WORSHIP CEREMONY (CHAO SOMEPHAMIT)

ธันว์รัช ปิ่นทอง*

THUNTAWAT PINTONG

(Received: June 15, 2023; Revised: August 15, 2023; Accepted: October 11, 2023)

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร และบทบาทการฟ้อนในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร)

จากการศึกษาพบว่า 1) พระยาชัยสุนทรแต่เดิมรับราชการในราชสำนักเวียงจันทน์ ต่อมาได้อพยพไพร่พลมาตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านแก่งสำโรง ริมน้ำป่า เมืองกาฬสินธุ์ และได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองกาฬสินธุ์คนแรก ในฐานะเมืองประเทศราช ความเป็นมาของพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทรเกิดขึ้นด้วยสำนึกในพระคุณที่พระยาชัยสุนทร ซึ่งเป็นเจ้าเมืองกาฬสินธุ์คนแรกที่ได้สร้างบ้านแปลงเมืองไว้ ชาวจังหวัดกาฬสินธุ์จึงได้สร้างอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทรขึ้น เพื่อแสดงกตเวทิตาต่อผู้ก่อตั้งเมืองกาฬสินธุ์ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวกาฬสินธุ์ เมื่อถึงวันครบรอบก็จะจัดพิธีบวงสรวงอนุสาวรีย์ขึ้น ซึ่งตรงกับวันที่ 13 กันยายน ของทุกปี นอกจากนี้ยังพบว่า เมื่อทางจังหวัดกาฬสินธุ์จะจัดกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ มักจะมีพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทรอยู่เสมอ 2) บทบาทการฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร พบว่า ในพิธีบวงสรวงจะมีการรำฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ เพื่อถวายตัวเป็นลูกหลานพระยาชัยสุนทร เพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ อันมีบทบาทที่สำคัญ คือ (1) ฟ้อนบวงสรวงเพื่อแสดงความเชื่อความศรัทธา (2) ฟ้อนบวงสรวงเพื่อการบนบาน (3) ฟ้อนบวงสรวงเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี (4) ฟ้อนบวงสรวงเพื่อเป็นการเผยแพร่และสืบทอด และ(5) ฟ้อนบวงสรวงเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ : บทบาท ฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ พิธีบวงสรวง พระยาชัยสุนทร

* สาขานาฏศิลป์ศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Abstract

This research aims to study the history of the consecration ceremony of Phraya Chai Sunthon, including the role of the ceremonial dance in the consecration ceremony of Phraya Chai Sunthon (Chao Somephamit).

The study reveals that: Originally, Phraya Chai Sunthon served in the royal office in Vientiane and later migrated to establish a residence at Ban Kaeng Samrong, along the Pao River in Kalasin City. He was appointed as the first governor of Kalasin City, marking the origin of the consecration ceremony. The consecration ceremony of Phraya Chai Sunthon arises from gratitude for his contributions as the first governor who built and established the city. The people of Kalasin City erected a monument to honor Phraya Chai Sunthon, becoming a focal point for the people of Kalasin. The annual ceremony is held on September 13th each year. Additionally: In various significant events organized by the province of Kalsin, the consecration ceremony of Phraya Chai Sunthon is consistently present. Regarding the role of the ceremonial dance participants in the consecration ceremony of Phraya Chai Sunthon, it is found that participants from Kalasin engage in the dance to symbolically become descendants of Phraya Chai Sunthon for auspiciousness. This dance, unique to Kalasin, plays a crucial role: 1. expressing belief and devotion 2. facilitating prosperity. 3. cultivating love and unity. 4. promoting dissemination and inheritance. 5. adding cultural value.

Keywords: Role, Kalasin Phu Thai dance, Sacrifice ceremony, Phraya Chai Sunthon

บทนำ

การพ้อนรำ เป็นการเคลื่อนไหว หรือกิริยาอาการที่ได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นจากการเลียนแบบท่าทางจากกิริยาท่าทางของมนุษย์ สัตว์และสิ่งธรรมชาติ ผสมผสานกับอารมณ์ของผู้แสดงประกอบจังหวะจากดนตรีเพื่อเชนสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาช้านาน เนื่องจากมนุษย์แต่โบราณได้มีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงเกิดการเชนสรวงบูชา เพื่อขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพประทานพรให้ตนได้สมปรารถนา หรือขอให้ช่วยขจัดปัดเป่าสิ่งที่ตนไม่ปรารถนาให้สิ้นไป การเชนสรวงบูชา มักถวายเป็นสิ่งที่ตนเห็นว่าดีหรือที่ตนพอใจ เช่น ข้าวปลาอาหาร ขนมหวาน ผลไม้ ดอกไม้ รวมไปถึงการขับร้อง พ้อนรำ เพื่อให้สิ่งที่ตนเคารพบูชานั้นพอใจ ต่อมา มีการพ้อนรำเพื่อบำเรอพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือว่าเป็นสมมุติเทพที่ช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุข มีการพ้อนรำรับขวัญขุนศึกนักรบผู้กล้าหาญ ที่มีชัยในการสงครามปราบข้าศึกศัตรู ต่อมาการพ้อนรำก็กลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ลงมา กลายเป็นการพ้อนรำเพื่อความบันเทิงของคนทั่วไป อีกทั้งการพ้อนรำยังใช้ในการถวายเป็นเครื่องสักการะ

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นการนำเอาความสวยงามที่แฝงไปด้วยความอ่อนช้อยของท่ารำ เป็นการสื่อถึงการแสดงการนอบน้อม ถ่อมตนและให้ความเคารพสูงสุดต่อสิ่งที่สักการะ ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่งนำมาช่วยในการจัดการกลุ่มคนหรือรวมกลุ่มคนให้เป็นหนึ่งเดียว โดยนำเอานาฏศิลป์มาเป็นตัวเชื่อมระหว่างความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความสามัคคีของประชาชนในพื้นที่ (ศราวดี ภูมศรี, 2562, น. 193)

พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อความเชื่อทางศาสนาของตน ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด ๆ ต่างก็มีการปฏิบัติต่อศาสนาของตนตามความเชื่อและความศรัทธาก่อให้เกิดเป็นพิธีกรรมทางศาสนาด้วยความเชื่อและความศรัทธา (พระกฤษณา สุเมโธ และศิริโรจน์ นามเสนา, 2566, น. 328) พิธีกรรมได้เข้าไปปะปนอยู่กับความเชื่อของคนไทย ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่งบางพิธีกรรมอาจเป็นความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นนั้น ๆ มีตั้งแต่เกิดจนถึงตาย พิธีกรรม หมายความว่า การกระทำที่เป็นพิธี หรือวิธีที่จะทำให้สำเร็จผลที่ต้องการ เป็นจุดนัดพบให้ทุกคนที่ตอนแรกกระจัดกระจายอยู่ มารวมกันเป็นจุดเดียว เป็นจุดนัดหมายว่าจะเริ่มเรื่องนั้นแล้ว โดยเฉพาะสำหรับชุมชนหรือหมู่ชนในสังคมนี้ ให้มองเห็นความสำคัญที่จะเริ่มการอะไร ๆ อย่างจริงจัง ที่จริงแล้วในการทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นเรื่องของชุมชน หรือเรื่องของส่วนรวม ก็ต้องมีพิธีกรรมทั้งนั้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2565, น. 6-7)

การบวงสรวง คือการกราบไหว้บูชา อ่อนวอนเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อสนองความต้องการของตัวเอง เมื่อได้ในสิ่งที่ปรารถนาแล้วจึงมีการเซ่นไหว้ เพื่อบวงสรวงบูชาเทพเจ้าที่ตนเคารพ นิยมบูชาด้วยการเอาทรัพย์สิน สิ่งของ สิ่งมีชีวิตมาฆ่าเพื่อสังเวยเทพเจ้า เช่น การบูชาโยนในพิธีใหญ่ก็ยังคงใช้ชีวิตจำนวนมาก ด้วยหวังให้เทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์ที่เคารพช่วยคุ้มครองให้ปลอดภัย และช่วยบันดาลในสิ่งที่ตนปรารถนา

ทั้งนี้ พิธีกรรมความเชื่อที่ ในโอกาสต่าง ๆ ที่ยังสืบทอดกันมาโดยตลอดของชาวกาฬสินธุ์ คือ พิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมือง เช่น พิธีบวงสรวงอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร เป็นพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จัดขึ้นเนื่องในโอกาสคล้ายวันวางศิลาฤกษ์ การก่อสร้างอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร กำหนดจัดงานวันที่ 13 กันยายนของทุกปี ซึ่งตรงกับวันที่หล่อรูปปั้นอนุสาวรีย์แล้วเสร็จ นอกจากนี้ยังพบว่า พิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทรเกิดขึ้นเมื่อมีการจัดงานสำคัญ ๆ เช่น งานนมัสการมโหรีกลาง แพรว และงานกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จัดขึ้นประจำปี ซึ่งในพิธีกรรมบวงสรวงในแต่ละครั้งก็จะมีพิธีพืชมงคล พระยาชัยสุนทร ซึ่งถือเป็นกิจกรรมถวายตัวเป็นลูกหลานพระยาชัยสุนทร เจ้าเมืองกาฬสินธุ์ เพื่อความเป็นสิริมงคลกับข้าราชการและประชาชนที่ได้ย้ายมาอาศัยในจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยการพ่อนผู้ไทกาฬสินธุ์ อันมีบทบาทมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้มแข็งและยังอนุรักษ์คงความเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ทั้งในด้านการพ่อน การขับลำ การแต่งกาย และภาษา เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) รวมไปถึงการฟ้อนผู้ไทในพิธีบวงสรวง จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมา และบทบาทการฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร เพื่อการอนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบสานวัฒนธรรมของชาวกาฬสินธุ์ ในรูปแบบที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สามารถถ่ายทอดให้ชนรุ่นหลังได้ทราบ สะท้อนอัตลักษณ์ของชาวผู้ไทกาฬสินธุ์ ให้ดำรงอยู่กับลูกหลาน สืบต่อเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า อยู่คู่สังคมไทย และเป็นประโยชน์ต่อการนาฏศิลป์ในเชิงวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร)
2. ศึกษาบทบาทการฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร)

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท คือ ศึกษาจากหนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และศึกษาข้อมูลจากการลงภาคสนาม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาจากหนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความ และเอกสารวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมบวงสรวงพระยาชัยสุนทร องค์ประกอบของของฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร เพื่อรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยค้นคว้าจากสื่อออนไลน์ ห้องสมุดพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ห้องสมุดประชาชนกาฬสินธุ์ ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.2 ศึกษาข้อมูลภาคสนาม รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต โดยเตรียมเครื่องมือ และอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล เช่น แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้มีประสบการณ์ในการรำบวงสรวง โดยการจดบันทึกและบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาบทบาทการฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) ครั้งนี้ จะวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และนำเสนอรายงานผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ตามประเด็นต่อไปนี้

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร)
- 2.2 บทบาทการฟ้อนในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบาทการพ่อนผู้ไท หมายถึง การพ่อนรำผู้ไทกาฬสินธุ์ ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทรในบริบทด้านต่าง ๆ อันประกอบด้วย การพ่อนบวงสรวงเพื่อแสดงความเชื่อกศรัทธา การบนบาน การเผยแพร่และสืบทอด การเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรม เป็นต้น

2. ผู้ไทกาฬสินธุ์ หมายถึง ชาตัพันธ์ผู้ไทที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ที่โดดเด่น อันได้แก่ วิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

ผลการศึกษา

1. ประวัติความเป็นมาของพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร)

1.1 ประวัติพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร)

พระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) เป็นเจ้าเมืองกาฬสินธุ์คนแรก เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2275 เป็นโอรสในเจ้าองค์ทอง เป็นพระราชนัดดาในสมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ 2 ชาวลาว แต่เดิมรับราชการในราชสำนักเวียงจันทน์ ในสมัยพระเจ้าสิริบุญสาร ได้รับความชอบโปรดเกล้าฯ เลื่อนยศเป็นพระยาชัยสุนทร ต่อมาเกิดความขัดแย้งกับพระเจ้าสิริบุญสาร เจ้าผู้ครองนครเวียงจันทน์ จึงอพยพไพร่พลออกจากนครเวียงจันทน์ร่วมกับพระอุปชาเมืองแสนฮ่องโปง เมืองแสนหน้าจ้ำ โดยใช้เส้นทางผ่านมาทางหนองบัวลำภู โดยได้แบ่งไพร่พล เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 คู่มไพร่พลโดย พระยาชัยสุนทร พระยาอุปชาเมืองแสนฮ่องโปง เมืองแสนหน้าจ้ำ มาตั้งถิ่นฐาน ณ เมืองกาฬสินธุ์ กลุ่มที่ 2 กลุ่ม พระวอพระตา แยกไปตั้งบ้านเรือนที่บ้านแจละแม ตั้งเป็นเมืองอุบลราชธานี และกลุ่มที่ 3 กลุ่ม พระครูพลเสมิก อธิการวัด ที่เรียกว่าพระอรหันต์กายสร้อย แยกไปตั้งบ้านเมืองอยู่ ณ เมืองจามปามหานคร ซึ่งเป็นเมืองฮ้าง และได้ตั้งเจ้าสร้อยศรีสมุทร ซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์ขึ้นเป็นเจ้าเมืองปกครองนครจำปาศักดิ์ทั้ง 3 กลุ่ม ได้หนีความวุ่นวายทางการเมือง เนื่องจากทางเวียงจันทน์ในช่วงที่พระเจ้านันทเสนสิ้นพระชนม์ พระเจ้าอินทรวรค์ ผู้น้อง ขึ้นครองนครเวียงจันทน์ ถูกพระเจ้าอนุรุทธ (เจ้าผู้ครองหลวงพระบาง) ตีแตก แล้วไปปกครองเวียงจันทน์ ต่อมาพระเจ้าสิริบุญสารขึ้นครองนครเวียงจันทน์ เกิดความวุ่นวายทางการเมืองอยู่เป็นนิจ เจ้าสิริบุญสารไม่ไว้วางใจใครหาตระแวงไปทั่ว พระยาชัยสุนทร จึงได้รวบรวมไพร่พลพ้อพ้อข้ามลำน้ำโขงมาทางหนองบัวลำภู แต่แรกแยกมาตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ พระเจดีย์เชิงชุม ซึ่งเป็นเมืองเก่าบ้านผ้าขาวพรรณนา สกลนคร ระหว่างอพยพมีกองกำลังของนครเวียงจันทน์ได้ไล่ตามประชิด (หนีพรางสู่พราง) จนเหลือไพร่พลจำนวน 5,000 คน ข้ามเขาภูพานมาตั้งบ้านเรือนอยู่เรียกว่า บ้านกลางหมื่น (ตำบลกลางหมื่น อำเภอมืองกาฬสินธุ์ในปัจจุบัน) ต่อมาพระยาอุปชา และเมืองแสนฮ่องโปงถึงแก่กรรมแล้ว เจ้าเมืองเวียงจันทน์ คิดก่อเหตุอีก พระยาชัยสุนทรจึงเดินทางขึ้นไปสมทบกับพระวอและพระตา เพื่อขอไพร่พลมาร่วมสมทบอีกจำนวน 3,000 คน เดินทางย้อนกลับมา

ตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านแก่งสำโรง ริมแม่น้ำลำปาว เนื่องจากเห็นว่าทำเลดังกล่าวอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูก และในปี พ.ศ. 2336 พระยาชัยสุนทร ได้นำเครื่องราชบรรณาการ อันได้แก่ กาน้ำสัมฤทธิ์ ดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง น้ำรัก สีผึ้ง นอแรด งาช้าง ทูลเกล้าถวาย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เพื่อขึ้นเป็นขอบขันฑสีมาของ กรุงเทพมหานคร และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านแก่งส้มโฮง เป็นเมืองกาฬสินธุ์ และอวยพระยศให้พระองค์ท่านเป็นพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) ดังเดิม (สุพัตรา วิวัฒน์เกษมชัย, 2559, น. 1)

1.2 ที่มาของพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร)

เดิมนั้นเจ้าโสมพะมิตรรับราชการในราชสำนักนครเวียงจันทน์ ภายหลังได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ จากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ของสยาม ให้เป็นเจ้าเมืองกาฬสินธุ์คนแรก ในฐานะเมืองประเทศราช แต่งตั้งเป็นพระยาชัยสุนทร ในปี พ.ศ. 2336 ทั้งนี้ด้วยสำนึกในพระคุณที่บรรพชน ได้สร้างบ้านแปลงเมืองไว้ ชาวจังหวัดกาฬสินธุ์จึงได้สร้างอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทรขึ้น เพื่อแสดงกตเวทิตาต่อผู้ก่อตั้งเมืองกาฬสินธุ์ ตั้งอยู่ใจกลางจังหวัดกาฬสินธุ์ ณ ถนนกาฬสินธุ์ บริเวณด้านหน้าที่ทำการไปรษณีย์กาฬสินธุ์ ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวกาฬสินธุ์ โดยอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทรนั้นหล่อด้วยสัมฤทธิ์ ขนาดเท่าตัวจริงยืนบนแท่น มือขวาทือกาน้ำ มือซ้ายถือดาบอาญาสิทธิ์ เริ่มประกอบพิธีเททองหล่อรูปเหมือนในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2524 (สุพัตรา วิวัฒน์เกษมชัย, 2555, น. 1) แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2525 ชาวกาฬสินธุ์จึงยึดถือวันที่ 13 กันยายนของทุกปี เป็นวันบวงสรวงอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร และจัดพิธีบวงสรวงอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร เมื่อชาวกาฬสินธุ์จะจัดงานใหญ่ เช่น งานมหกรรมโปงลาง แพรวา และงานกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ หรืองานกิจกรรมที่สำคัญ ๆ ของจังหวัด ก็มักจะจัดพิธีบวงสรวงดวงวิญญาณพระยาชัยสุนทรและบรรพบุรุษ รวมถึงหอเจ้าบ้าน และศาลหลักเมืองไปพร้อมกันอีกด้วย ซึ่งงานมหกรรมโปงลาง แพรวาและงานกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ ถือเป็นต้นแบบของการเกิดพิธีบวงสรวงในจังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพที่ 1 อนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร (ท้าวโสมพะมิตร)
ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2561)

1.3 ลำดับขั้นตอนในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) มีลำดับขั้นตอนดังนี้ (ทัตพล ชูเชิด และคณะ, 2565, น. 56-58)

ขั้นตอนที่ 1 เริ่มจากประธานในพิธี คือ ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ จุดธูปเทียนเพื่อบูชาพระรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เจ้าบ้านเจ้าเรือน ณ หอเจ้าบ้าน

ขั้นตอนที่ 2 ประธานในพิธีจุดธูปเทียน และถวายพวงมาลัย บริเวณหน้าอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร จากนั้นจุดเทียนชัยบริเวณหน้าเครื่องสังเวย

ขั้นตอนที่ 3 เจ้าพิธีเป็นผู้ดำเนินการ อาราธนาอัญเชิญพระพุทธรูป พระธรรมและพระสงฆ์ และอัญเชิญเทพยดาตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์

ขั้นตอนที่ 4 เจ้าพิธีอ่านโองการอัญเชิญปฐมเทพ คือ พระวิษณุกรรม เพื่อเสด็จมาเนรมิตเป็นที่ประทับดวงเทพยดาและบารมีพระยาชัยสุนทร เพื่อประสิทธิประสาทพรและเนรมิตโรงพิธีตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์

ขั้นตอนที่ 5 เจ้าพิธีอ่านโองการอัญเชิญเทพเจ้าใน 16 ชั้นฟ้า 15 ชั้นดิน ท้าวอนันตจักรวาลตั้งแต่ชั้นจาตุมหาราชิกา อันมี พระอิศวร พระพรหม พระนารายณ์ พระพิฆเนศ พระตรีมูรติ พระมุณี พระอิบติโกลาส อนันตนาคราช พระลักษมี เชิญท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 พระสยามเทวาธิราช พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง พระกาฬชัยศรี พระภูมิเจ้าที่ เจ้ากรุงพาลี พระแม่ธรณี พระแม่โพสพ พญาครุฑ เทพยดาที่อยู่ตามป่าเขา เทวดานพเคราะห์ทั้ง 9 พระองค์

ขั้นตอนที่ 6 เจ้าพิธีกล่าวโองการขอพรเทพยดา และดวงพระวิญญาณของพระยาชัยสุนทร

ขั้นตอนที่ 7 เจ้าพิธีนำกล่าวถวายเครื่องบัตร์พลี เครื่องกระยาบวช โดยกล่าวอัญเชิญเทพยดาทั้ง 16 ชั้นฟ้า 15 ชั้นดิน และเทพยดาวิญญาณ อันศักดิ์สิทธิ์ มายมณฑลพิธี ขั้นตอนนี้เจ้าพิธีจะกล่าวถึงเครื่องสังเวย ที่นำมา อันได้แก่ หัวหมู พวงมาลัย

ข้าวตอก ดอกไม้ บายศรี รูปเทียน หมากพลู เหล้า บุหรี่ และหากเครื่องบัตร์พลีสังเวยที่เตรียมมานี้เกินหรือขาดไป เจ้าพิธีจะกล่าวขอความเมตตาต่อเทพยดา และดวงพระวิญญาณพระยาชัยสุนทร ให้โปรดรับเครื่องพลีกรรมสังเวยบูชา

ขั้นตอนที่ 8 เจ้าพิธีจะอ่านโองการขอพร ให้ฝนฟ้าตกตามฤดูกาล พืชพันธุ์ธัญญาหารสมบูรณ์ ให้ร่ำรวยเงินทอง พร้อมกับการประพรมน้ำเทวมนต์ไปยังเครื่องสังเวยบัตร์พลี กล่าวให้ผู้ร่วมพิธีทุกท่านตั้งจิตอธิษฐานขอพรตามที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 9 เจ้าพิธีเชิญประธานในพิธี (ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์) แยกผู้ใหญ่ อาทิ หัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ได้ปักธูปที่เครื่องสังเวยและโปรยข้าวตอกดอกไม้ที่โต๊ะเครื่องสังเวย

ขั้นตอนที่ 10 ขั้นตอนการถวายตัวเป็นลูกหลานพระยาชัยสุนทร พิธีกรจะกล่าว เรียนเชิญประธานในพิธี แยกผู้ใหญ่ อาทิ หัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ถวาย “กาน้ำสัมฤทธิ์จำลอง” เพื่อแสดงถึงการสวามิภักดิ์ ถวายตัวเป็นลูกหลานต่อพระยาชัยสุนทร จากนั้นจะเป็นการฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ และมโหรีอีสาน ถวายตัวเป็นลูกหลานพระยาชัยสุนทร โดยผู้รำเป็นประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์

ขั้นตอนสุดท้าย เจ้าพิธีจะกล่าวลาเครื่องสังเวย เป็นอันเสร็จพิธี

ภาพที่ 2 การรำบวงสรวง พระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร)

ที่มา : เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ (2566)

2. บทบาทการฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร)

2.1 ที่มาของการฟ้อนในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร

การฟ้อน หรือการรำเพื่อบวงสรวงดวงวิญญาณพระยาชัยสุนทร เจ้าเมืองกาฬสินธุ์คนแรก เป็นการฟ้อนที่ปรากฏในขั้นตอนของการบวงสรวงพระยาชัยสุนทร ซึ่ง นางกัญญพัชร นางาม ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม วัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 พฤษภาคม 2566) กล่าวว่า

พิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทรเกิดขึ้นครั้งแรกจากงานมหกรรมโปงลาง แพรวาและกาชาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งงานมหกรรมโปงลาง แพรวาและงานกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทรงโปงลางที่วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ทรงร่วมวงโปงลาง บรรเลงลายเต้ยโขง และลายลมพัดพร้าว ที่มีความไพเราะ จังหวัดกาฬสินธุ์จึงถือเอาวันที่ 26 กุมภาพันธ์ของทุกปี เป็นวันเริ่มงานมหกรรมโปงลาง แพรวา และกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์สืบต่อกันมาเป็นงานประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดที่จัดเป็นประจำทุกปี เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ประชาชนและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย ชาวต่างประเทศต่างให้ความสนใจกับงานเทศกาลนี้ เป็นการส่งเสริมรายได้อุตสาหกรรม ท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย วัตถุประสงค์หลักของงานนี้มุ่งเผยแพร่ พื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนเผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยี และผลงานของส่วนราชการทั้งภาครัฐ และเอกชนของจังหวัด แก่ประชาชนผู้สนใจทั่วไป จุดเน้นสำคัญของงานคือขบวนแห่ในพิธีเปิดงานที่มโหฬารที่แสดงให้เห็นถึง ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สร้างขึ้นจากคำขวัญของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ว่า “โปงลางเลิศล้ำ” ที่แสดงถึงความรักสามัคคี ความพร้อมเพรียง การรวมใจเป็นหนึ่งในผู้คนที่จะช่วยกัน จรรโลง เชิดชูเกียรติ ชื่อเสียง และเอกลักษณ์ของเมืองกาฬสินธุ์ให้เป็นที่รู้จักสืบไป ในปี พ.ศ. 2556 จังหวัดกาฬสินธุ์ครบรอบ 220 ปีการก่อตั้งเมืองกาฬสินธุ์ จึงได้จัดงาน มหกรรมโปงลาง แพรวาและกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์อย่างยิ่งใหญ่ และได้มีกิจกรรมการรำ เพื่อบวงสรวงดวงวิญญาณพระยาชัยสุนทรเป็นครั้งแรก โดยสำนักวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ รับนโยบายนั้นมาดูแลจัดการในส่วนของการรำบวงสรวง จึงได้จัดประชุมโดยเชิญ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ คณะครูนาฏศิลป์จาก โรงเรียนต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตเทศบาลเมือง เช่น โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์ โรงเรียนอนุกุลนารี โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เข้าร่วมประชุมเพื่อสรรหารูปแบบของการรำ เพื่อบวงสรวงพระยาชัยสุนทร จึงได้กำหนดให้ฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ อันเกิดจากรากเหง้าของ ชาวกาฬสินธุ์เป็นการรำในพิธีเพื่อบวงสรวงดวงวิญญาณพระยาชัยสุนทร และบรรพบุรุษของ ชาวกาฬสินธุ์ ในครั้งนั้นได้มีการกำหนดผู้รำถึง 2,000 คน โดยให้ข้าราชการ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ในอำเภอต่าง ๆ จัดผู้แสดงมาร่วมกิจกรรม ต่อมาจึงมี การจัดงานขึ้นอีกและยิ่งใหญ่ขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ. 2561 ทางจังหวัดกาฬสินธุ์ได้สร้างสรรค์ ชุดการแสดงขึ้นใหม่อีกหนึ่งชุดเพื่อใช้ในการบวงสรวง คือ ฟ้อนมาลัยจำปา ประพันธ์คำร้อง และขับร้องโดย อาจารย์ศิริวรรณ จันทร์สว่าง (ข้าราชการบำนาญ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์) ในครั้งแรกประดิษฐ์ทำรำโดยอาจารย์สันติ ยศสมบัติ (อาจารย์การแสดงพื้นบ้าน วิทยาลัย นาฏศิลปกาฬสินธุ์) ปัจจุบันเป็นทำรำของครูพุงศักดิ์ นันรักษา (ครูโรงเรียนเทศบาล 4 เฉลิมพระเกียรติ) เนื้อหาของเพลงจะเกี่ยวกับการรำลึกถึงบรรพชนของชาวกาฬสินธุ์

ซึ่งจะรำฟ้อนมาลัยจำปาเป็นเพลงแรก ต่อท้ายด้วยเพลง ฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ และจบด้วย เพลงมโหรีอีสาน เป็นอันเสร็จพิธี ถือปฏิบัติเช่นนี้จนถึงปัจจุบัน

ในหลายปีที่ผ่านมาสถานการณ์ของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบในหลายภาคส่วน ทำให้งบประมาณในการจัดงานลดลง ผู้แสดงทั้งหมดจึงกำหนดให้เป็นจิตอาสา อันประกอบด้วย ข้าราชการ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีจิตศรัทธา สำหรับ รูปแบบของการฟ้อนเป็นการฟ้อนตามรูปแบบของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ โดยปรับท่ารำ ให้เข้ากับบริบทของผู้แสดง คือกลุ่มของประชาชนที่เป็นผู้สูงอายุ และไม่มีพื้นฐานทางด้าน นาฏศิลป์ โดยทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์จะเชิญครูนาฏศิลป์ในชุมชนต่าง ๆ ที่เรียกว่า แม่ไก่ เข้ามารับท่ารำ ทำการฝึกซ้อม และทบทวน มีการบันทึกเผยแพร่ผลงานผ่านยูทูบ (YouTube) ซึ่งจัดเป็นแพลตฟอร์มแบบออนไลน์ สำหรับแชนแนลวิดีโอ เพื่อถ่ายทอดสู่ประชาชน ในชุมชน โดยกลุ่มแม่ไก่ และทำการซ้อมใหญ่ ณ สถานที่จริงก่อนเริ่มวันงานหนึ่งวัน

2.2 องค์ประกอบของการฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ในพิธีบวงสรวง

1) รูปแบบการฟ้อนผู้ไทในพิธีบวงสรวง เป็นการฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์รูปแบบ ท่ารำฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ซึ่งรวบรวมองค์ประกอบของการแสดง เช่น ท่าฟ้อน ลายดนตรี บทร้อง และเครื่องแต่งกาย ในแต่ละอำเภอที่เป็นแบบชาวบ้าน มาเรียบเรียง และประดิษฐ์เพิ่มเติม อีกทั้งยังนำลีลาความอ่อนช้อยทางด้านนาฏศิลป์เพิ่มเข้าไปเพื่อให้ ท่าฟ้อนมีความต่อเนื่องและมีการเชื่อมต่อในแต่ละท่าให้สวยงามยิ่งขึ้น ปัจจุบันฟ้อนผู้ไท กาฬสินธุ์ได้รับการยอมรับให้เป็นการแสดงประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ประชาชนในจังหวัด กาฬสินธุ์สามารถฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ได้

2) บทร้องและทำนองเพลง ฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ในช่วงแรกยังไม่มีบทร้อง เป็นการฟ้อนประกอบดนตรีเพียงอย่างเดียว ต่อมา มีการแต่งบทร้องขึ้นโดยอาจารย์ พรสวรรค์ พรตอณก่อ และนางสาวศิริวรรณ จันทร์สว่าง เป็นผู้แต่งและเรียบเรียงเนื้อร้อง โดยการนำเอาอัตลักษณ์ที่เด่นชัด สถานที่สำคัญ และสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดกาฬสินธุ์ มาเรียบเรียงเป็นบทร้อง แต่ยังคงความเป็นผู้ไทไว้ คือใช้ทำนองลำผู้ไทเหมือนเดิม ทำนองเพลง เรียบเรียงดนตรี โดยนายเปลื้อง ฉายรัศมี ศิลปินแห่งชาติ สาขาดนตรีพื้นบ้านอีสาน และ นายทูลทองใจ ซึ่งรัมย์ ท่อนแรกเป็นลายผู้ไทเลาะดуб ท่อนคำร้องมีการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เพื่อให้เกิดความไพเราะยิ่งขึ้น (ดารณี จันทมิไชย, 2563, น. 183-184)

3) กระบวนท่าฟ้อน เป็นการพัฒนากะบวนท่าฟ้อนมาจากฟ้อนผู้ไทของ จังหวัดกาฬสินธุ์ในอำเภอต่าง ๆ ไม่มีชื่อเรียกประจำท่า โดยวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ได้นำเอาลีลาทางด้านนาฏศิลป์เข้าไปประกอบ เพื่อให้เกิดความสวยงาม แต่ยังคงเอกลักษณ์ ในลักษณะของการใช้มือ และการใช้เท้าในการฟ้อนของชาวผู้ไทได้อย่างครบถ้วน โดยกระบวนท่าฟ้อนที่ได้พัฒนาขึ้นใหม่นั้น มีจำนวน 31 ท่า (ดารณี จันทมิไชย, 2563, น. 193)

ภาพที่ 3 กระบวนท่าพ็อนผู้ไทกาฬสินธุ์ รูปแบบท่ารำฉบับของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์
ที่มา : ดารณี จันทมิไชย (2563)

4) การแต่งกาย สำหรับการพ็อนผู้ไทในพิธีบวงสรวงนี้ ผู้พ็อนสวมชุดผู้ไทที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวกาฬสินธุ์ โดยผู้ชายสวมเสื้อผู้ไทสีดำ นุ่งผ้าโสร่ง และคาดเอวด้วยผ้าแพรขาว ผู้หญิงสวมเสื้อผู้ไทแขนยาว นุ่งผ้าถุงไหมมัดหมี่ ห่มผ้าสไบไหมแพรขาว สวมเครื่องประดับเงิน ศีรษะเกล้าผมโพกผ้าแพรมน และติดเข็มกลัดดอกจำปา

ภาพที่ 4 การแต่งกายของผู้หญิง และผู้ชาย ในการพ็อนผู้ไทในพิธีบวงสรวง
ที่มา : ศูนย์สาธิตการตลาดบ้านโนนหอม (2566)

2.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการฟ้อนของชาวผู้ไทกาฬสินธุ์

นาฏกรรมของชาวผู้ไทมีความเกี่ยวเนื่องจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่รักษาโรค ในเรื่องของพิธีเหยาจากปรากฏการณ์ของผีสู่ลักษณะนาฏกรรม พร้อมทั้งการรำถวายเทพเจ้าในลักษณะของความเชื่อ การขอฝนตามวิถีเกษตรกรรมซึ่งเป็นรากหล้าพื้นฐานของสังคมในแถบลุ่มน้ำโขง ส่งผลให้มีการฟ้อนรำปรากฏขึ้นในลักษณะของการสะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่การเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวเลือกคู่ครองตามเทศกาลต่าง ๆ โดยที่นาฏกรรมเป็นแนวทางของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่ได้เป็นแบบแผน (นฤทรบัณฑิต สาลีพันธ์, สิริยาพร สาลีพันธ์ และพรสวรรค์ พรตอณก่อ, 2565, น. 511) เกิดการเคลื่อนไหวร่างกายตามอารมณ์และความรู้สึกอย่างสนุกสนาน ต่อมาได้นำศิลปะการแสดงต่าง ๆ เข้ามาปรับปรุงและประยุกต์ให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมของตนเอง จนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีการสืบสานอย่างต่อเนื่องจนเป็นพัฒนาการของรูปแบบการฟ้อนของชาวผู้ไทในปัจจุบัน ทั้งนี้สามารถสรุปปัจจัยที่ทำให้เกิดการฟ้อนของชาวผู้ไท ได้ดังนี้

1) การฟ้อนในพิธีกรรม ชาวผู้ไทกาฬสินธุ์มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ชัดเจนและแตกต่างจากชาวอีสานโดยทั่วไป มีการนับถือผีบรรพบุรุษ ผีหลักเมือง ผีแถน ผีเชื้อ เช่น เมื่อเกิดโรคภัยไข้เจ็บ หรือเกิดภัยพิบัติ จึงมีการเชิญหมอเหยามาประกอบพิธีเกิดเป็นการฟ้อนเหยาเพื่อปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกจากร่างกาย และความเชื่อพิธีกรรมในเรื่องขวัญหรือพิธีบายศรีสู่ขวัญของชาวผู้ไท จะมีการฟ้อนเพื่อปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย รวมถึงพิธีกรรมเพื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ โดยมีหมอธรรมเป็นที่พึ่งพาจิตใจของชาวบ้าน

2) การฟ้อนในบุญประเพณี การฟ้อนของชาวผู้ไทกาฬสินธุ์ ถือเป็นเครื่องนันทนาการ และสร้างความบันเทิงของชาวผู้ไท ทำให้ศิลปะการฟ้อนเข้ามามีบทบาทและถือเป็นองค์ประกอบของงานบุญประเพณีสืบต่อมา (สุภาพร คำยุธา, 2546, น. 98) ซึ่งแต่เดิมชาวผู้ไทกาฬสินธุ์มีการฟ้อนสนุกสนานตามอารมณ์และความรู้สึกในขณะนั้นเข้ากับดนตรี ต่อมา มีการพบศิลปะการแสดงจากวัฒนธรรมต่างถิ่นผ่านการติดต่อพบปะทำให้เกิดการปรับปรุงและประยุกต์ให้เข้าวัฒนธรรมของตน ถือเป็นบทบาทและองค์ประกอบที่สำคัญในการฟ้อนของบุญประเพณีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยสามารถพบการฟ้อนของชาวผู้ไทในงานบุญต่าง ๆ เช่น งานบุญผะเหวด งานบุญบั้งไฟ และงานแห่กัณฑ์หลอน ซึ่งทำฟ้อนเป็นท่าง่าย ๆ ไม่มีแบบแผน ซึ่งในปัจจุบันได้รับความนิยมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การฟ้อนมีระเบียบแบบแผนขึ้น มีการแปรแถวให้เกิดความสวยงาม

3) การฟ้อนต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ในโอกาสสำคัญ ๆ เช่น เมื่อครั้งชาวผู้ไทบ้านโพนจังหวัดกาฬสินธุ์ เดินทางไปเฝ้าสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในรัชกาลที่ 9 ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร เพื่อถวายผ้าแพรวา ซึ่งในครั้งนั้นชาวบ้านได้คิดประดิษฐ์ทำฟ้อนผู้ไทขึ้นมาใหม่ เพื่อฟ้อนถวายการต้อนรับ ถือเป็นฟ้อนครั้งแรกและเป็นเอกลักษณ์การฟ้อนแบบชาวบ้านดั้งเดิม

ที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน มีการพ่อนผู้ไททั้งในงานมงคลและงานประจำปี เช่น งานบุญตั้งผามตั้งตูป งานฉลองศาลา รวมถึงการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง

2.4 บทบาทสำคัญของการพ่อนผู้ไทกาฬสินธุ์ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร

การพ่อนของชาวผู้ไทกาฬสินธุ์ ถือเป็นการแสดง ที่มีชื่อเสียง มีท่าทางนุ่มนวล มีต้นกำเนิดจากวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งจะพบการพ่อนได้ในงานพิธีที่สำคัญต่าง ๆ ชาวผู้ไทจะยึดธรรมเนียมปฏิบัติเสมอ เมื่อกระทำการสิ่งใดมักจะมีพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน เพื่อบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งนี้ อาจารย์พรสวรรค์ พรตอนก่อ อาจารย์นาฏศิลป์พื้นบ้าน วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 มิถุนายน 2566) กล่าวว่า การพ่อนผู้ไทกาฬสินธุ์ ในพิธีกรรมเพื่อบวงสรวงพระยาชัยสุนทร ในปัจจุบันเป็นการพ่อนรำในรูปแบบจิตอาสาที่ชาวกาฬสินธุ์ร่วมใจกันสร้างขึ้นด้วยความเชื่อและความศรัทธา โดยสามารถสรุปบทบาทที่สำคัญ ได้ดังนี้

1) พ่อนบวงสรวงเพื่อแสดงความเชื่อและความศรัทธาต่อพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) เป็นจุดมุ่งหมายแรกที่ทำให้ประชาชนชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกันแสดงการพ่อนถวายของประชาชนในรูปแบบจิตอาสา เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และเป็นการถวายตัวเป็นลูกหลานของชาวกาฬสินธุ์ สำหรับผู้ที่มารับราชการ หรือมาทำงานกิจการสัมมาอาชีพต่าง ๆ ในจังหวัดกาฬสินธุ์

2) พ่อนบวงสรวงเพื่อการบนบาน ประชาชนชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ เกิดความเชื่อความศรัทธา ยึดถือเคารพพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) เป็นที่พึ่งทางใจ การพ่อนเพื่อบวงสรวงจึงเป็นการอธิษฐานบอกกล่าวในสิ่งที่ต้องการให้ท่านรับรู้ หรือช่วยดลบันดาลให้สมปรารถนา

3) พ่อนบวงสรวงเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี ชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ร่วมกันพ่อนในพิธีบวงสรวงก็เพื่อแสดงความกตัญญูกตเวที ความรักสามัคคี และน้อมรำลึกถึงบรรพชนที่ร่วมกันสร้างเมืองกาฬสินธุ์ให้มีความเจริญรุ่งเรืองมาเป็นลำดับจวบจนปัจจุบัน

4) พ่อนบวงสรวงเพื่อเป็นการเผยแพร่และสืบทอด ด้วยความเป็นอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวผู้ไทกาฬสินธุ์ในหลาย ๆ ด้าน เช่น การพ่อน การดนตรี การแต่งกาย ทำให้ผู้ที่มีจิตอาสาจำนวนไม่น้อยมาร่วมกันทำกิจกรรม เพื่อเรียนรู้ และร่วมกันฝึกฝนการพ่อนผู้ไทของตนเองให้ดียิ่งขึ้น อันเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาวผู้ไทกาฬสินธุ์ไปสู่สังคมภายนอก อีกทั้งยังเป็นการสืบทอดรากเหง้าของชาวผู้ไทอันเป็นมรดกวัฒนธรรมทางภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ให้คงอยู่และพัฒนาสืบต่อไป

5) พ่อนบวงสรวงเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรม จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่หลากหลายแต่โดดเด่นที่สุด คือ ชาติพันธุ์ผู้ไท ซึ่งทางจังหวัดได้ให้การส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เช่น การทอผ้าเป็นสินค้าในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (สินค้าโอท็อป) การทอผ้าแพรวางานในโครงการศิลปาชีพ อีกทั้งยังส่งเสริม

ให้หน่วยงานในจังหวัดใส่ผ้าพื้นเมือง ซึ่งได้กำหนดให้ผ้าพื้นเมืองของชาวผู้ไทเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัด และด้วยธรรมเนียมปฏิบัติของชาวผู้ไทที่สวมชุดผู้ไทไปร่วมงานสำคัญ ๆ ซึ่งในอดีตชาวผู้ไทจะทอผ้าใส่ด้วยตนเอง เมื่อได้รับความนิยม และพระพันปีหลวงได้ส่งเสริมศิลปาชีพการทอผ้าของชาวบ้าน จึงเกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกลุ่มทอผ้าเป็นอาชีพเมื่อถึงพิธีบวงสรวงผู้คนที่มาร่วมพิธีก็มักจะใส่ชุดผู้ไทที่ประดับตกแต่งอย่างสวยงามมาประชันกัน หรือที่ภาษาถิ่นเรียกว่า เอื้อง กันทุกปี เพื่อร่วมพ้องในพิธีบวงสรวง ถือเป็นการเพิ่มต้นทุนทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

การพ้องของชาวผู้ไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้มีการพัฒนา และได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐและเอกชน ทำให้ชาติพันธุ์ผู้ไทได้รับการยอมรับ และยกย่องในฐานะอัตลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังเช่น ในพิธีกรรมบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) ในงานมหรสพโปงลาง แพรว และงานกาชาด ที่ได้รับการส่งเสริมจากจังหวัดให้หิบบกพ้องผู้ไทกาฬสินธุ์มาพ้องถวายเป็นประจำทุกปี ผนวกกับการแต่งกายในการพ้องที่เป็นเอกลักษณ์ เมื่อเกิดการใช้ซ้ำ นำมาเผยแพร่บ่อย ๆ จนเกิดเป็นความนิยมสามารถเพิ่มมูลค่าและต่อยอดต้นทุนทางวัฒนธรรมต่อไป

สรุป

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทการพ้องผู้ไทกาฬสินธุ์ ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) ผู้สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) ซึ่งจากการศึกษาพบว่า พระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) เป็นโอรสในเจ้าองค์ทอง เป็นนัดดาของพระเจ้าไชยองค์เว้ (พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ 2) แต่เดิมรับราชการในราชสำนักเวียงจันทน์ ในสมัยพระเจ้าสิริบุญสาร จนได้รับอวยพระยศเป็นพระยาชัยสุนทร ต่อมาเกิดขัดแย้งกับพระเจ้าสิริบุญสารเจ้าผู้ครองนครเวียงจันทน์จึงอพยพไพร่พลออกมาจากนครเวียงจันทน์ร่วมกับพระอุปชา เมืองแสนเมืองโป่ง เมืองแสนหน้าจ้ำ มาตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านแก่งสำโรงริมน้ำป่า และได้้นำเครื่องบรรณาการ อันได้แก่ กาน้ำสัมฤทธิ์ ดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง น้ำรักสีผึ้ง นอแรด งาช้าง ขึ้นทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชรัชกาลที่ 1 เพื่อขึ้นเป็นขอขึ้นทูลเกล้าฯ และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านแก่งสำโรง เป็นเมืองกาฬสินธุ์ และอวยพระยศให้พระองค์ท่านเป็นพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) ดังเดิม

ด้วยสำนึกในพระคุณของพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) และบรรพบุรุษที่ได้ร่วมกันสร้างบ้านเมืองไว้ ชาวจังหวัดกาฬสินธุ์จึงได้ร่วมกันหล่อรูปเหมือนขึ้นในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2524 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2525 และยึดถือวันที่ 13 กันยายนของทุกปีเป็นวันบวงสรวงอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร นอกจากนี้ยังพบว่า เมื่อชาวกาฬสินธุ์จัดงานใหญ่ เช่น งานมหรสพโปงลาง แพรวและงานกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ หรืองานกิจกรรมสำคัญ

ของจังหวัดนั้น จะมีการจัดพิธีบวงสรวงดวงวิญญาณพระยาชัยสุนทรและบรรพบุรุษ รวมถึงหอเจ้าบ้าน และศาลหลักเมืองไปพร้อมกันอีกด้วย ซึ่งงานนมกรรมโปงลาง แพรว และงานกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ ถือเป็นต้นแบบของการจัดพิธีบวงสรวงในจังหวัดกาฬสินธุ์

2. บทบาทการฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) จากการศึกษาพบว่า การฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) เกิดขึ้นครั้งแรกจากงานนมกรรมโปงลาง แพรว และกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ทางจังหวัดร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ และหน่วยงานต่าง ๆ ด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมจัดการฟ้อนถวายเพื่อบวงสรวงพระยาชัยสุนทร ซึ่งก่อนเริ่มกิจกรรมได้กำหนดให้มีการฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ในพิธีบวงสรวง เนื่องจากฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์เกิดจากรากเหง้าของชาวกาฬสินธุ์ โดยการฟ้อนบวงสรวงมีบทบาทที่สำคัญ คือ

- 1) ฟ้อนบวงสรวงเพื่อแสดงความเชื่อความศรัทธา
- 2) ฟ้อนบวงสรวงเพื่อการบนบาน
- 3) ฟ้อนบวงสรวงเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี
- 4) ฟ้อนบวงสรวงเพื่อเป็นการเผยแพร่และสืบทอด
- 5) ฟ้อนบวงสรวงเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรม

อภิปรายผล

งานวิจัย เรื่อง บทบาทการฟ้อนผู้ไทกาฬสินธุ์ ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) นำไปสู่การอภิปรายในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) พบว่า เดิมนั้นเจ้าโสมพะมิตรรับราชการในราชสำนักนครเวียงจันทน์ ภายหลังได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ จากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ของสยาม ให้เป็นเจ้าเมืองกาฬสินธุ์คนแรก ในฐานะเมืองประเทศราชแต่งตั้งเป็นพระยาชัยสุนทร และด้วยสำนึกในพระคุณของพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) และบรรพบุรุษที่ได้ร่วมกันสร้างบ้านเมืองไว้ให้มีความเจริญรุ่งเรืองมาถึงปัจจุบัน ชาวจังหวัดกาฬสินธุ์จึงได้ร่วมกันหล่อรูปเหมือนขึ้นในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2524 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2525 และยึดถือวันที่ 13 กันยายนของทุกปี เป็นวันบวงสรวงอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร พิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) ซึ่งเป็นพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ สะท้อนถึงความเชื่อ ความเคารพ ความศรัทธาของประชาชนชาวกาฬสินธุ์ที่มีต่อพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) เป็นการสร้างเสริมพลังใจ ความเชื่อมั่น ก่อนที่จะเริ่มต้นประกอบกิจกรรมมงคลใด ๆ หรือกิจกรรมสำคัญ ๆ ที่กำหนดขึ้นมักจะเริ่มด้วยพิธีบวงสรวงเสมอ ทั้งนี้เพื่อหนุนใจให้มีพลังที่จะสามารถขับเคลื่อนความก้าวหน้าให้แก่ชีวิตและการประกอบสัมมาอาชีพออย่างสุจริต สอดคล้องกับชัยณรงค์ ต้นสุข (2549, น. 96) กล่าวว่า ความเชื่อและศรัทธาการนับถือ แถณ ครู ผี และศาสนา ซึ่งล้วนแล้วก็คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหล่านี้มีบทบาทและอิทธิพลสูงต่อ

ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมของชาวอีสาน ซึ่งใช้เป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ จนกลายมาเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมของชาวอีสานที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา และสอดคล้องกับ วีรพงษ์ ตามกลาง (2561, น. 1014) กล่าวว่า พิธีบวงสรวง นอกจากจะเป็นพิธีอันศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังเป็นการแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นจากบรรพบุรุษที่ได้สร้างบ้านแปลงเมือง ควรที่อนุชนรุ่นหลังได้ระลึกถึงคุณงามความดีของท่าน เป็นกิจกรรมที่รวมความรัก ความศรัทธา และความภูมิใจในท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการสืบสาน ส่งเสริม พื้นฟู และอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น

2. บทบาทการพ่อนผู้ไทกาฬสินธุ์ ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) การพ่อนผู้ไทกาฬสินธุ์ กล่าวได้ว่า เป็นศิลปะการแสดงที่โดดเด่นของชาวผู้ไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีรากเหง้าอันเกิดขึ้นจากพิธีกรรมและความเชื่อ มีอัตลักษณ์เด่นในด้านภาษา การแต่งกาย และการพ่อน ซึ่งเป็นการแสดงที่มีชื่อเสียง อีกทั้งยังได้รับการยอมรับให้เป็นการแสดงประจำจังหวัด มีการสืบทอดเป็นลำดับมาช้านาน สอดคล้องกับ สุเทพ ไชยพันธ์ (2556, น. 304) ที่ได้กล่าวว่า พ่อนผู้ไทเป็นการแสดงที่เลื่องชื่อ ด้วยท่าทางที่นุ่มนวลอ่อนช้อย จากท่าทางที่ประดิษฐ์จากความเชื่อธรรมชาติรอบตัวและวรรณกรรมท้องถิ่น ผสมผสานเข้ากับความงดงามของสาวผู้ไทที่เป็นธรรมชาติ ผิวพรรณขาวผุดผ่องและกิริยามารยาทที่นุ่มนวลอ่อนหวาน เป็นนาฏศิลป์ที่ติดตราตรึงใจแก่ผู้ได้ชม มีดนตรี และการขับลำที่เป็นเอกลักษณ์ และสอดคล้องกับ ดารณี จันทมิไชย (2563, น. 51) ที่กล่าวว่า ชาวผู้ไทมีการรักษาศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าได้เป็นอย่างดี นั่นก็คือ การเล่นดนตรี การขับลำผู้ไท และการพ่อนผู้ไท ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่โดดเด่นของชาวผู้ไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีต้นกำเนิดจากวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น และมีการสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงรุ่นลูกหลานในปัจจุบันในอดีตการพ่อนไม่เน้นความเป็นระเบียบเรียบร้อย หรือเน้นความพร้อมเพรียงมากนัก จะเน้นที่ลีลาการพ่อน การเคลื่อนไหวไปตามธรรมชาติ มักเกิดขึ้นคู่กับงานพิธีกรรม งานบุญประเพณี หรืองานต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ในโอกาสสำคัญ ๆ อย่างเช่น ในงานนมกรรมโปงลาง แพรว และกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ได้หยิบยกพ่อนผู้ไทกาฬสินธุ์ มาใช้ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร) ก่อนการเริ่มงานเพื่อความเป็นสิริมงคล และให้การจัดงานเป็นไปด้วยความราบรื่น เป็นการแสดงความเชื่อ ความศรัทธา ต่อองค์พ่อเมืองที่เมื่อร่ำถวายเป็นแล้ว ท่านจะประทานพรให้งานสำเร็จ ทั้งยังเป็นการเผยแพร่ สืบทอด และเป็นการเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทกาฬสินธุ์ มีบทบาทในด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ ได้เผยแพร่และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง สอดคล้องกับ สุเทพ ไชยพันธ์ (2556, น. 8) ที่ได้กล่าวว่า ความเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชาวผู้ไทในหลายด้าน เช่น การพ่อนผู้ไท การดนตรี การแต่งกาย จึงเป็นที่ชื่นชอบของคนทั่วไป ทั่วประเทศ โดยเฉพาะศิลปะการพ่อนผู้ไท ที่ได้มีการฝึกฝนสำหรับนักเรียนในภูมิภาคต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย อันสอดคล้องกับ ชัยณรงค์ ต้นสุข (2549, น. 97) ที่ได้กล่าวว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้ให้กำเนิดพิธีกรรมต่าง ๆ

ที่ปรากฏในสังคมชนชาติไทย-ลาว และที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง และเป็นความเชื่อที่เก่าแก่ที่สุด ที่หลงเหลือร่องรอยให้เห็นอยู่ และพิธีกรรมยังสะท้อนให้เห็นถึงพิธีกรรมในวิถีชีวิตไทย ทั้งพิธีกรรมทั่วไปที่ทุกแห่งมีความเชื่อตรงกันและประกอบพิธีกรรมคล้ายกัน ซึ่งพิธีกรรม เป็นวิธีการชนิดหนึ่งที่จะนำมาสู่เป้าหมายเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการ ความเชื่อเหล่านี้เป็น พื้นฐานสำคัญในการผลิตการกระทำของบุคคลในสังคม มนุษย์ได้นำเอาคติความเชื่อเหล่านี้ ไปประกอบพิธีกรรมและประกอบในการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปคลี่คลายข้อขัดแย้งระหว่าง คนกับธรรมชาติ คนกับคน และคนกับกฎเกณฑ์ทางสังคม พิธีกรรมจึงทำให้เกิดกำลังใจ ในการต่อสู้กับอุปสรรคทั้งหลายทั้งปวงและเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่มุ่งหวังเอาไว้ นอกจากนี้ ปฐม หงส์สุวรรณ (2560, น. 125-126) ยังกล่าวว่า การนำประเพณีมาผลิตซ้ำและสร้างใหม่ ถูกสร้างให้กลายเป็นประเพณีประดิษฐ์ในวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวอีสาน ทั้งในด้านรูปแบบ และเนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงจากวิถีความเชื่อทางศาสนา มาเป็นวิถีการพัฒนาและการท่องเที่ยว โดยมีความมุ่งหมายในการประดิษฐ์สร้างประเพณีที่แตกต่างไปจากแนวคิดเดิม ซึ่งมีการเปลี่ยนจุดมุ่งหมายในการจัดประเพณีขึ้นมาในเชิงความเชื่อและจิตวิญญาณมาเป็นการจัดประเพณีเพื่อผลประโยชน์ทางการค้าและการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และมุ่งเน้น ให้เป็นการแสดงทางวัฒนธรรม ที่ต้องการนำเสนอให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวและกลุ่มอื่น ๆ ที่สนใจซึ่งมิได้เป็นคนในท้องถิ่นให้เดินทางเข้ามาร่วมกิจกรรมประเพณี

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานและสถาบันการศึกษาควรประสานความร่วมมือจัดทำกรวิจัย เพื่อรวบรวมความรู้ และรูปแบบการฟื้นฟูวิถีการสืบทอดรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และนำมาถ่ายทอดในสถาบันการศึกษา โดยพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้สืบสานต่อไป อย่างเป็นรูปธรรม อันเป็นการต่อยอดความรู้ทางวิชาการนาฏศิลป์ให้คงอยู่สืบไป

รายการอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). **อนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2566. เข้าถึงจาก <https://thai.tourismthailand.org/Attraction>
- ชัยณรงค์ ดันสุข. (2549). **นาฏยประดิษฐ์การแสดงพื้นบ้านของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดารณี จันทมิไชย. (2563). **ฟื้นฟูวิถีในจังหวัดกาฬสินธุ์**. ลพบุรี: โรงพิมพ์นาฏดุริยางค์.
- ทัตพล ชูเชิด และคณะ. (2565). **บทบาทและความสำคัญของวงปีพาทย์ในพิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร)**. ใน *ล้านนาร่วมประสาน วิชาการงานวิจัย บัณฑิตพัฒนศิลป์ให้ยิ่งใหญ่ ก้าวไกลสู่สากล*. การประชุมวิชาการนำเสนอ ผลงานวิจัยระดับชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ครั้งที่ 6 (น. 49-62). วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

- เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์. (2566). ภาพการรำบวงสรวง พระยาชัยสุนทร (เจ้าโสมพะมิตร). [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2566. เข้าถึงจาก https://www.facebook.com/media/set/?set=a.518211187130957&type=3&locale=th_TH
- นฤทรบดินทร์ สาลีพันธ์, สิริยาพร สาลีพันธ์ และพรสวรรค์ พรตอณก้อ. (2565). “บทบาทนาฏกรรมเพื่อนภูไทต่อการนำเสนอภาพลักษณ์ของผ้าแพรวาในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย : กรณีศึกษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง”. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7, 8: 508-520.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2560). **ประเพณีประดิษฐ์ในชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขง**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- พระกฤษฎา สุเมธ และศิริโรจน์ นามเสนา. (2566). “พิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่น”. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6, 1: 327-340.
- วีรพงษ์ ตามกลาง. (2561). **สัญญาในการรำบวงสรวงท้าวสุรนารี**. ใน Graduate School Conference 2018. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 1 (น. 1013-1020). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศราวดี ภูขมศรี. (2562). “ถวญถน ถนพอน : สักการะธรรมเนียมการพอนบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในความเชื่อชาวอีสาน”. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 11, 1: 187-206.
- ศูนย์สถิติการตลาดบ้านโนนหอม. (2566). **ชุดภูไท**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2566. เข้าถึงจาก <http://rach.bcsnru.com/product-category>
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2565). **พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ** (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สุเทพ ไชยจันทร์. (2556). **ผู้ไท ลูกถน**. กรุงเทพฯ: ตถาตา.
- สุพัตรา วิวัฒน์เกษมชัย. (2555). **พิธีบวงสรวงพระยาชัยสุนทร จังหวัดกาฬสินธุ์**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2566. เข้าถึงจาก <http://www.m-culture.in.th/album/125204>
- _____. (2559). **ประวัติเมืองกาฬสินธุ์**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2566. เข้าถึงจาก https://kalasin.m-culture.go.th/th/db_4_kalasin_67/113486
- สุภาพร คำยุธา. (2546). **การพอนของชาวผู้ไท : กรณีศึกษาหมู่บ้านโพน อ.คำม่วง จ.กาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.